pakitimų. Vieno individo kaklo slanksteliuose fiksuotas ankilozės atvejis. 3 mirusieji buvo su raktikaulių *rhomboid fossa*, 2 – su įgimtais kryžkaulio nervinio vamzdelio defektais *spina bifida ar spina bifida occulta*. Dviejų karių šlaunikauliuose fiksuoti lūžiai. Vieno iš jų abiejų šlaunikaulių lūžiai buvo sutvirtinti medine lenta ir geležiniu įtvaru (3 pav.).

Palaikai bus perlaidoti Kauno Aukštųjų Šančių karių kapinėse kartu su kapuose aptiktomis negausiomis ir prastai išlikusiomis aprangos liekanomis.

The 2016 Exhumation of German Military Graves in Juodaičiai

In 2016, a 27 m^2 trench was excavated in the vicinity of Juodaičiai (Jurbarkas District) and the remains of six Second World War German soldiers exhumed. This is the legacy of a dressing station created at the former Šagžas farmstead in August 1944.

Four grave pits arranged in a single row were discovered. Three pits, each roughly 2 x 0.6 m in size, contained individual burials (Fig. 1). Another three soldiers were interred in a single, roughly 2 x 2 m pit. The remains were found at a depth of 40–90 cm. A few clothing remnants were discovered near only two sets of remains. The rest had only identification tags (4 tags) or nothing at all. Blackish cloth, the remains of uniforms or ponchos, lay under almost all of the bones of the remains at the bottom of the grave pits. The soldiers probably belonged to infantry or motorised infantry (Ger. *Panzergrenadier*) units. The remains belonged to 18–35 year-old males. Changes and defects associated with heavy physical loads were recorded. Fractures were recorded in the femurs of two soldiers. The fractures of both femurs of one of them had been stabilised by a wooden plank with iron fittings (Figs. 2, 3).

Diana Antropikaitė,
Ingrida Čičiurkaitė

Vokiečių karių kapavietė Dainiškėse

2017 m. Dainiškėse (Šalčininkų r.) vyko II Pasaulinio karo vokiečių kapų ekshumavimo darbai. Informacijos apie kapavietę suteikė Mažųjų Sėlų kaimo gyventoja Genoefa Suckiel, g. 1939 m. Anot jos, 1944 m. vasarą į R nuo Dainiškių kaimo esančią geležinkelio liniją kurį laiką saugojo vokiečių kariuomenės dalinys. Rudenį, atėjus tarybinei kariuomenei, šis dalinys išsisklaidė, kai kurie vokiečių kariai slėpėsi apylinkių miškuose. Besislapstančių vokiečių karių ieškoję raiti NKVD pareigūnai. Prie Dainiškių kaimo esančiame miške slėpėsi du vokiečių kariai. Šie kartais padėdavo vietiniams gyventojams lauko darbuose. Vieną vakarą juos pamiške grįžtančius iš kaimo pastebėjo NKVD pareigūnai ir pradėjo šaudyti. Liudininkės teigimu, vienas vokiečių karys nušautas iš karto. Antrąjį, sunkiai sužeistą į pilvą, rado tuo metu laukuose dirbę ir šūvius išgirdę kaimo gyventojai. Jis dar spėjo ištraukti iš kišenės savo šeimos nuotrauką ir taręs kelis atsisveikinimo žodžius, irgi netrukus mirė. Anot liudininkės, nuotraukoje buvo įamžinta jo žmona ir du maždaug 5 m. amžiaus vaikai. Kaimo gyventojai, iškasę vieną bendrą duobę pamiškėje, mirusiuosius palaidojo. Kapo duobės dugną gyventojai iškloję šiaudais, o mirusiųjų veidus uždengė iš namų atsineštomis skraistėmis. Tarp karius laidojusių vyrų buvo ir G. Suckiel tėvas, vėliau apie tai pasakojęs dukrai.

G. Suckiel nuolat rūpinosi karių kapaviete. Anksčiau ją žymėjo gyventojų pastatytas medinis kryželis. Šį vis nuversdavo nepatenkinti praeiviai, todėl vėliau kapavietė pažymėta iš civilinių kapinių atneštu geležiniu kryžiumi,

1 pav. Po samanomis ir lapais atidengti akmenys – vietinių gyventojų rūpinimosi kapaviete pėdsakai. D. Antropikaitės nuotr.

Fig. 1. The stones, which were traces of a gravesite cared for by local inhabitants, unearthed under moss and leaves.

pagamintu iš armatūros dalių. Pastaruoju metu kapavietė buvo nebeprižiūrima dėl liudytojos garbaus amžiaus ir sveikatos būklės.

Kapavietė yra apie 500 m į R nuo Dainiškių kaimo, dirbamų laukų ir Trobonių miško paribyje, lauko keliuko Dainiškės–Čiužakampis P pusėje. Palaidojimo vieta apie 25 m nutolusi į P nuo šio kelio. Prieš pradedant tyrimus, nuo nežymaus kauburėlio ties kapą žyminčiu metaliniu kryžiumi nuvalytas samanų sluoksnis ir lapai. Po jais atidengtas kadaise kapą žymėjęs vietinių gyventojų įrengtas akmenų apvadas (1 pav.). Prie pat kryžiaus po samanomis rastos kelios kapų žvakės, vienas stikliukas ir dirbtinių gėlių skiaučių. Kauburėlio vietoje atidengta 5x2 m dydžio perkasa.

Po retos velėnos ir miškožemio sluoksniu 25–40 cm gylyje pasiektas gelsvas smėlis – įžemis. Ties kryžiumi po velėna išsiskyrė kapo duobės kontūras. Kapo duobė buvo 1,9x1,25 m dydžio, pailga Š–P kryptimi. Duobės užpilde maždaug 90 cm gylyje atidengti 2 individų palaikai. Jie palaidoti aukštielninki, galvomis į P (2 pav.). Taigi kryžius pastatytas tinkamai, ties mirusiųjų galvomis, tai patvirtina, kad kapaviete tikrai rūpintasi ilgą laiką ir gana tiksliai žinota kapo vieta bei palaikų orientacija.

Atlikus antropologinę analizę (vykdė Ingrida Čičiurkaitė), nustatyta, kad individas 1 buvo 35–40 m. amžiaus, individas 2 – 35–45 m. Aptikta su fiziniu krūviu susijusių pakitimų. Individui 1 nustatytas dešinės pusės apatinio žandikaulio su deformacija sugijęs lūžis (3 pav.). Išorinėje žandikaulio pusėje aptiktas įsmigęs pailgas metalo fragmentas – galbūt skeveldra. Dėl šio lūžio mirusysis galėjo netekti apatinio žandikaulio dešinės pusės krūminių dantų.

2 pav. Atidengtas dalinai apardytas kapas su dviejų karių palaikais. D. Antropikaitės nuotr.

Fig. 2. An unearthed, partially disturbed grave with the remains of two soldiers.

3 pav. Individo 1 apatinio žandikaulio su deformacija sugijęs lūžis (3a, b) ir išorinėje žandikaulio pusėje įstrigusi skeveldra (3c). I. Čičiurkaitės nuotr.

Fig. 3. The mandible of individual 1. It has a deformation created by a fracture (3a, b) and imbedded shrapnel on its outside (3c).

Jau preparuojant palaikus pastebėti keli smarkūs kaulų sužalojimai ir skilimai. Antropologinės analizės metu abiem individams nustatyti šautiniai sužalojimai iš nugaros pusės. Taigi, šie faktai koreliuoja su vietinių gyventojų pateikta informacija apie karių mirties aplinkybes. Individui 1 nustatyti 4 šautiniai sužalojimai: kulkos įėjimo anga fiksuota kairiojo žastikaulio diafizėje, kairiame raktikaulyje bei ties kaukolės pamatu dešinėje pusėje. Taigi, kariui pataikyta į kairįjį petį, ranką ir galvą. Kaukolės sužalojimas turėjęs būti mirtinas. Tai galėtų patvirtinti gyventojų pasakojimą, jog vienas iš karių per apšaudymą žuvo iš karto. Su sužeidimu į kairįjį petį galbūt susiję ir raktikaulio petinio galo bei mentės perimortaliniai lūžiai. Individo VIII–IX slankstelių keterose taip pat aptikti perimortaliniai lūžiai.

Individui 2 nustatyti 3 šautiniai sužeidimai: šūvio angos aptiktos kairiame dubenkaulyje, kairiajame žastikaulyje bei dešiniajame smilkinkaulyje. Tai yra vienas šūvis kliudė kairę ranką, kitas – dešinį smilkinį, bet kaukolė neperšauta kiaurai. Šautinę angą kairiojo dubens srityje galima būtų sugretinti su informacija apie kitą karį, kurį atskubėję gyventojai dar rado gyvą, bet sunkiai sužeistą pilvo srityje ir netrukus mirusį.

Prie palaikų rasta nedaug uniformos liekanų: odinių dirželių fragmentų, diržo sagtelė ir reguliatoriai, plastikinių ir metalinių uniformos sagų, petnešų liekanų. Iš asmeninių daiktų prie individo 2 aptiktas tik metalinis kryželis. Ties individo 1 šūvio pažeistu kairiu žastikauliu grunte rastas vienas neiššautas korodavęs šovinys. Prie individo 2 aptikta korodavusi kulka, greičiausiai pistoleto. Tik vienas iš karių (individas 2) turėjo per pusę perlaužtą identifikacinį žetoną. Iš užrašų ant jo galima spręsti, kad karys priklausė motorizuotų pėstininkų daliniui.

Tyrimų metu paaiškėjo, kad kapavietės vietoje anksčiau kasinėta ir apardyti individo 2 palaikai. Kasta kapo duobės P dalis ties kryžiumi. Sprendžiant iš perkasimo užpildo, panašu, kad kapavietė kasinėta du kartus. Per

pirmą intervenciją kasant pasiektas kapo duobės dugnas ir individo 2 palaikai. Tuo metu apardyta viršutinė skeleto dalis: galva, pečių ir krūtinės sritis. Galbūt paimti vertingesni ekipuotės ar asmeniniai kario daiktai, jei toks buvo ieškotojų tikslas. Užkasant duobę, į ją su gruntu suversti iš pirminės vietos išjudinti individo 2 kaulai. Antrą kartą kasta lygiai toje pačioje vietoje. Suformuota negili, iki 50 cm gylio duobė, kurioje užkasta kaukolė, greičiausiai priklausanti anksčiau apardytiems individo 2 palaikams. Ant kaukolės pastebėti rausvų ir balsvų dažų sluoksniai, vietomis nusilupę. Po kaukole buvo išlikę balsvo kilpinio audinio liekanų. Taigi, greičiausiai pirmą kartą dalinai perkasus kapą, be kitų galimų daiktų, paimta ir kaukolė, kuri vėliau grąžinta į vietą.

Palaikai bus perlaidojami Vilniaus Vingio parko karių kapinėse. Kapuose aptiktos negausios ir prastai išlikusios aprangos liekanos bus perlaidotos kartu su palaikais. Identifikacinis žetonas ir metalinis kryželis bus perduoti VDK.

The German Military Grave Site in Dainiškės

In 2017, the exhumation of the Second World War burial site of two German soldiers was conducted near Dainiškės village (Šalčininkai District, South Lithuania). A 10.8 m^2 trench was excavated and the remains of the two soldiers removed. They had died in 1944 after being surprised by NKVD soldiers. The inhabitants had buried them and marked the burial site with an iron cross.

The remains were discovered right by the cross (Fig. 1). The soldiers had been buried at a depth of 90 cm in a 9 x 1.25 m pit (Fig. 1). A few uniform remnants were encountered. A metal cross and half a military identification tag were found near individual 2. From this, it was possible to determine that at least one of the soldiers belonged to a motorised infantry unit. Four gunshot injuries from the rear were recorded on the bones of individual 1 (Fig. 3) and three on the bones of individual 2. Individual 1 had probably been shot in the head, while one of the injuries of individual 2 was in the area of the left pelvis. The locations and direction of the recorded injuries could correlate with the information supplied by the inhabitants about the circumstances of the soldiers' deaths.

The gravesite had been later disturbed through the digging up of the upper part of the skeleton of individual 2. The exhumed remains will be reburied in Vingis Park Military Cemetery in Vilnius.

Diana Antropikaitė,
Neringa Dargytė

II Pasaulinio karo vokiečių karių kapinės Mažeikių rajone 2016 m.

2016 m. VDK užsakymu Mažeikių rajone buvo tęsiami II Pasaulinio karo vokiečių karių ekshumavimo darbai. Darbai vykdyti Viekšnių miestelio senosiose kapinėse ir Mažeikių miesto parke.

Vietinių gyventojų bei 2015 m tyrimų duomenimis, **Viekšnių** senųjų kapinių teritorijoje 1944 m. buvo palaidoti vokiečių kariai, mirę Viekšnių karo ligoninėje bei žuvę mūšio vietose. Miestelio gyventojai prisimena, kaip mirusiuosius į kapines atveždavę su tankete ir laidodavę. Karo ligoninė buvusi Birutės gatvėje, prie čia veikusios pradinės mokyklos. Išlikusios kelios karių palaidojimo vietos fotografijos, kuriose matomos buvusios bent jau dvi kapų eilės.